

LEVÉL AZ OLVASÓNAK? EGYETEMI HALLGATÓK FUNKCIONÁLIS SZÖVEGEINEK KOMMUNIKATÍV ÉS SZINTAKTIKAI ELEMZÉSE

Molnár Edit Katalin

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: szövegalkotás, írásbeli kommunikáció, felsőoktatás

A nemzetközi kutatással ellentétben hazánkban kevés pedagógiai figyelmet kap a közoktatásból kikerültek anyanyelvi szövegalkotásának színvonala. Az eddig ismert kisszámú vizsgálat a felnőtt írásbeliség színvonalához, fiatal felnőttek funkcionális analfabetizmusához, illetve a felsőfokú tanulmányokat folytatókkal szembeni tanulmányi elvárásokhoz kapcsolódik. Az előadás a felsőoktatásba bekerült diákok kis mintájától származó, két különböző levélfeladatra megfogalmazott szövegeit vizsgálja. Az elemzés célja azonosítani a mintába kerültek funkcionális szövegeinek kommunikációs és szintaktikai jellemzőit, illetve azok összefüggéseit.

Az egyik feladatban a diákok egy tanári álláshirdetésre válaszul fogalmaztak meg jelentkező levelet (N=41). A szövegek tartalomelemzése során azonosított hat információkategóriából a többség csak kettőt-hármat szerepeltetett. Szinte mindenki említette a tanulmányait és sokan tárgyalták fontosnak ítélt saját személyiségvonásaikat, de csak a diákok ötöde mutatta be ezeket expliciten úgy, mint az iskola számára az ő alkalmazásuk melletti érvet. Ezzel szemben a diákok fele nyíltan tárgyalta az alkalmazásból származó saját előnyeit. A diákok harmadának jutott eszébe jelezni, hogy a jelentkezését támogató dokumentumokat csatolt a leveléhez. A másik feladat egy reakcióként megfogalmazott olvasói levél írása volt (N=47): a kritikai gondolkodást tartalomba és szituációba ágyazottan mérő Ennis-Weir teszt, amely ennek lényeges összetevőjeként kezeli a kommunikáció képességeit. Itt a diákok közül csak kevesen tudtak egymagában is értelmezhető szöveget alkotni a műfaj kívánalmai szerint. A többség levelei a tesztfeladatokra adott különálló reakciókból álltak, érvelési hibák diagnosztizálási és javítási kísérletei voltak. 36 alanytól állt rendelkezésre mindkét feladat szövege. Ezek kvantitatív szintaktikai vizsgálata lényeges különbségeket tárt föl azonos írók szövegei között. Például a páros t-próba tanúsága szerint az olvasói levél mondatai tipikusan több tagmondatból álltak (2,43 és 1,82; $p < 0,001$), miközben a tagmondatok átlagos szószáma nem különbözött a két szövegben.

Az elemzések eredményei arra utalnak, hogy a felsőoktatásban tanuló diákok egocentrikus kommunikátorok. Mondataik bonyolultsága inkább az eléjük állított feladattól függ, mint a képességeiktől. A megoldáshoz nagy önállóságot, kommunikációs cél és eszközrendszer tudatos választását és alkalmazását követelő feladaton született szövegek átfogó minősége alatta marad annak, mint amit erősen strukturált, tartalmi, szerkezeti és nyelvi támpontokat, továbbá erőteljesebben dialogikus kommunikációs helyzetet kínáló feladatra válaszul tudtak alkotni. Mindezek alapján feltételezhető, hogy érdemes a felsőoktatásba került diákok szövegalkotását műfaji szempontok szerint is részletesen vizsgálni. Szükségesnek látszik ugyanakkor szövegalkotási képességeik fejlesztése, különös tekintettel a gondolkodási képességek bonyolult tartalmakon, szövegekben való működtetésére.